

האם הכל נקבע מראש

צדוק עלון: האילם ומפוחית הפה, הוצאת "עמדה" 2015, 133 עמ'

"סרטי מלחמה רבים היו מוצגים במועדון השכונתי שלנו. ילדים מתבגרים היינו, ולכד ממשחקי מלחמה היתוליים שבהם שיחקנו לא ידענו בדיוק מהי מלחמה" (עמ' 15). כך נפתח ספרו של צדוק עלון **האילם ומפוחית הפה**. זהו ספר סיפורים קצרים המחולק לשערים, שלכל הסיפורים בו משותפת שאלה אחת: האם הכל נקבע מראש באופן דטרמיניסטי ואנו נשלטים על ידי הגורל, או שהמקרים הם המנווטת את עולמנו? הסיפורים ככל שער בספר עוסקים בנושא אחד כגון: עיוורון, כלבים ועוד.

בדומה לספרו הקודם של צדוק עלון **עמוד-שניים ליום** גם כאן מזדמנות לדובר פגישות מוזרות עם אנשים בעברו, הגורמות לנו הקוראים לשאול את עצמנו: איך קרה שדווקא בעיתוי זה פגש בפלוני או באלמוני? בסיפור הראשון "המלחמה וסרטי המלחמה" הדובר, בהיותו ילד, זורק קליפת תפוז על מסך קולנוע במועדון שכונתי. בדיוק ברגע שפוגעת הקליפה ברמות המשתייכת ל"רעים" בסרט נופלת לה הקסדה ורמות מ"הטובים" יורה בראשה והורגת אותה.

אנחנו הקוראים שואלים את עצמנו: איך נוצר התזמון המדויק בין הסרט המוקרן לאירוע ממשי המתרחש במציאות? בנוסף לכך, כשהדובר שלפנינו מתבגר הוא מגיע בעת שירות מילואים למועדון של ילדים ערבים ובדיוק באותו אופן ותזמון נזרקת קליפת תפוז מידי ילד ערבי.

איך זה?!

שאלה זו, בנוגע לתזמונים שונים שמזמנים לנו האירועים בספר, חוזרת בכל מהלך הקריאה.

על תיוק ופיוט

ענת לוין: הארכיברית, הוצאת אפיק 2015, 211 עמ'

כשהייתי נערה אמרו עלי שאני מפחדת מהחיים. כן, בדיוק ממה שקרה לאסיה, הגיבורה והמספרת ברומן **הארכיברית**, פחדת: משרה מלאה בת 45 שעות במשרד ממשלתי מהוגן. רבים מאיתנו חולמים להסתדר כך בעיקר בשל השכר והתנאים, אבל האם המשרה היא אכן מציאה כל כך גדולה? על האווירה הקפקאית בספר נכתב רבות, בין השאר על גב הספר, כך שאין צורך שאוסיף בעניין זה.

התקופה היא סוף עידן התיוקים והניירת, תחילת הופעת המחשבים הביתיים הראשונים וכניסתם למשרדים. ברקע פרוץ מלחמה, כנראה האינתיפאדה הראשונה.

מה שמעניין למשל הוא שהפקידה/הארכיונאית לא רק מתייקת אלא גם מתווקת. לכאורה, האווירה קודרת, חשוכה ומונוטונית, אך לתוך כך נוצר סיפור על חברויות אמת בן נשים, גם בחלקו הראשון של הרומן וגם בחלקו השני. כמו כן יש קטעים פיוטיים רבים, שיכלו לשמש בהצלחה רבה בתור חלקים משיר.

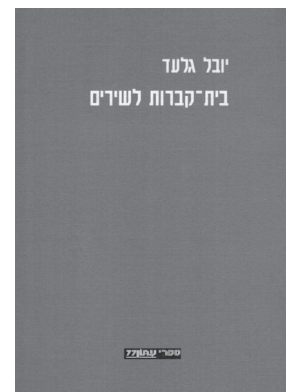
"קשה לשתוק. גם למישהי כמוני, שמשחררת רק מילים מעטות כל יום, קשה. סביב הפה נתפר במחט שתיקה כסופה קור שקוף, שלאט-לאט מהדק את השפתיים זו לזו. וסגורה אין יוצא, רק באים וממשיכים לבוא כל המשפטים שאנשים אומרים, מיליונים של מילים שצריך ללמוד להדוף, כדורים שמגלגלים אלייך ואין לך רצון, גם לא כבר כוח בשפתיים, לגלגל חזרה. אין כוח, כי כשמוסיפים את המילים שאמורות לצאת החוצה ועכשיו לא, לאלו שנאמרות פנימה, הן כולן נערמות בפנים לגבעה ואז להר ואז הר געש" (עמ' 79).

בחלק השני של הרומן חלה תפנית עלילתית מפתיעה, שאותה לא אגלה כאן. רק אכתוב שאסיה, הגיבורה והדוברת, מקבלת מתנה גדולה שמשנה את חייה, אף כי קבלת המתנה תוך אי-דיווח עליה נחשבת כעברה על החוק.

למה??? הסוף הוא סוף טוב, כי המתנה נשארת אצל אסיה, אבל אולי הוא גם סוף פתוח, כי זרועותיהן הארוכות של השלטונות יכולות עדיין לתפוס אותה ולקחת את המתנה מידיה.

גליה אבן-חן

"כי מבנה האבן/ מסתיר את האור/ כמו הדת/ את אלהים" (עמ' 30). זוהי אמירה חזקה וחותרת על ההבדל בין הדת הממוסדת לבין הרגשת הנשגב והאלוהי. הדת היא מוסד חברתי, הסכמי, ביורוקרטי, כוחני והיררכי, והיא בונה לה בתי כנסיות מאבן, אבל בעצם אין בה ואין בהם אלוהים. אלוהים זה משהו אחר. אלוהים הוא אור על פי מהותו ותכונותו, כך על פי מזמורי

ההילים רבים וכך על פי שורות השיר כאן, והרגשת הנשגב והאלוהי היא פרטית לחלוטין. ועוד, למה התכוון המשורר כשהכתיר את ספרו בשם "בית קברות לשירים"? האם התכוון שהספר שבו מודפסים השירים הוא בית קברות, ושיריו נשכחים כמתים מלב ונידחים כבית קברות בשולי העיר?! אבל באופן פרדוקסלי, בבית הקברות הזה שהוא הספר - הם אינם מתים, אלא דווקא חיים בלא הגבלת זמן ומקום.

באחד השירים כתוב "בתי קברות יפים/ יותר מאפר שרוף/ [...] כי זכות העצמות/ לגור מאות שנה/ באדמה קולטת כל" (עמ' 8). ובהקבלה, הקבר שהוא הספר מאפשר לעצמות שהן השירים חיי נצח, ואולי לא בכדי בית הקברות נקרא גם בית החיים. כך למשל הספר היפה והמלוטש הזה יצא לפני שש שנים, ורק עכשיו הגיע לידי. לשירים הקבורים בספר יש אפוא תחיית מתים מעת לעת, ודווקא הקבר, קרי הספר, מאפשר להם חיים מדור לדור.

אסיים רשימה קצרה זו בשיר לירי שלם וענוג (עמ' 39):

תְּלֶשֶׁת
מִפְּנֵי
שִׁיר יָפֵה
עַל הַר גְּלִילִי
וְשֶׁלַחַת
בְּדָר הָרוּחַ
לְאֶפֶק
כְּפֶתֶק אֶהְבֵּה
שְׁלֵא נֹעֵד
לְעֵינַי זְרוֹת

גבריאלה אלישע